

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 25a Telefon 67-80 Uredništvo in uprava za Sloveniju in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTIRA

ŠIRITE »ISTRU!« — ŠALJITE PRETPLATU. — SAKUPLJAJTE OGLASE ZA »ISTRU!« — OGLASUJTE U »ISTRU!«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

MUSSOLINIJEV GOVOR U GENOVI

Mussolinijev govor u Genovi 14. o. m. značio je jaču privrženost politici suradnje s Njemačkom nego što se to očekivalo nakon Hitlerovog posjeta u Rimu u mnogim međunarodnim krugovima. Glavljajući u tom posjetu u glavnom polvoru postojećeg stanja, čije mogućnosti razvoja za budućnost su iscrpljene, ako Italija sada prelazi iz dinamične politike u statičnu, ti krugovi su zaključili, da su mogućnosti razvoja prije na strani talijanskih odnosa prema zapadnim veleposlarnima nego prema Njemačkoj. Govor u Genovi, premda je u pogledu Njemačke lakodijer savno potvrdio ono što je već poznato, djelovao je međutim ne očekivano onim svojim dijelom koji se odnosi na odnose sa Engleskom i sa Francuskom. Glavne Engleske je Duce bez svakog osjećajnog ili govorničkog naklata istaknuo, da je po sigurnijem sporazumu između dva svjetska carstva i oroz: »Budući će imamo čvrstu volju or unaprijeđenje saradnje održati in ujedinjenje, da će odgovoriti svakoj našoj činjenici, koje uključuju to isto mečano smatrati, da će ono unaprijeđenje biti trajno. Prije toga je međutim Mussolini rekao, da sankcije još uvijek nisu zabavljene, a sankcije su dio Engleske, mnogo više nego Francuske, koja je preko Lavala mnogo pridonijela, da ona nikad nisu postale uspješne. No glavno iznenađenje je bio stavak posvećen Francuskoj. »Složiti ćete se sa mnom, ako obzirno razgovore s Francuskom, koji su uostalom još u toku, budem opazan. Ne znam, da li će oni doći do svjetlosti, ali i zbog jednog izvanredno kretalnog pitanja poput pitanja španjolskog rata u kojem mi, Francuska i Italija, stojimo na suprotnim stranama barikade. Francuska želi pobjedu Barcelone, mi naprotiv želimo i hoćemo pobjedu Francuske.

Prema francuskom službenom mišljenju, bilo su pregovori koje u Rimu vodi odpravnik poslova Blondel's talijanski ministar Ciano, na dobrom putu i sporazum se očekivao u roku od nekoliko dana. A neki poslušatelji istom kao »Petit Parisien« i »Temps« pisali su vrlo optimistički o zaključenju sporazuma s Italijom. Kraj tog optimizma francuskih političkih listova ne treba se tuđiti, da je još oduševljenje bilo glediti onih organa desničarske opozicije, koji na zbilženje s Italijom gledaju kroz naočale unutarnje politike. »Jaur-ès, na primjer, nikakva brzina nije bila dovoljna, pa je kritičar držanje francuske diplomacije, pa je izjavio je cilj biti isti kao u davno i siluacija. Francuska vlada je imala slobodu (autarkiju) licem i ujedinstvenosti in listovi su vjerovali, da će na taj način Francusku ući predobiti Italiju da napusti Njemačku i izričito su u svojoj namni vjeru tako otvoreno, da ih je fašističko novinarstvo moralo dezavuirati, unatoč stavovima simpatija u ideološkom pogledu. Tako je nakon odlaska Hitlera iz Rima talijansko novinarstvo ostro osudio ova namne optimisti i njihove zaključke, proglašujući ih nezgodnim spiskom. Fašistička vlada je imala želju, da izbjegne nekakoj sumnjivosti svoja saveznika u one strane Alpa.

Cime se ina protumčiti nesklad između francuskih političkih prognoza, koje su u bitno građane na informaciju, koja je dao Blondel u svojim razgovorima sa Ciano, te situacije koja je nastala Mussolinijevim govorom u Genovi? Mussolini je postavio kao motivaciju španjolsku. Ali upravo u tom pitanju je Bonnet pokazao sa sskom vladom, te je glasovno protiv prihvatila predloga rezolucije, koji je predložio Dol Vuyo i kojim se tražilo napuštanje politike neutralnosti. Učinio je to, kako izvija »Deu-riere«, nakon telefonskog razgovora s Daladierom. Prema tome ne postoji službeno ni bilo drugdje francusko stanoviti prema španjolskoj nego britansko. Druga je stvar zajedniče simpatije jednog dijela francuske javnosti, a druga je vjerojatno stanovanje francuske vlade. Ono je pole u pogledu španjolske objektivne i zagovarivanje ova ili one španjolske strane, nego brignom, da španjolsko to ne bude trajno ili prolazno teokrišćeno od Francuskih saveznika u strategijske svrhe protiv Francuske. A to briga je jednaka u Francuskoj kao i u Engleskoj, jer bi prokid veza Gibraltar—Malta ili Toulon—Alger u Ceuti ili na Balearima još toliko lakot protiv vojnikim interesima Engleske kao i Francuske, čiji vojnički interes je potpuno izgrađen upravo posljednjim londonskim sastankom britanskih i francuskih državnika.

Dolaz solidarnosti strategijskih interesa obič zapadnih veleposlani u španjolskom pitanju je končno lakodier to, da je u britansko-talijanski sporazum od 16. travnja uvršten uvjet, da talijanske čete bilo prije bilo poslije serseka španjolskog vala napuste španjolsku. Budući da Francuska napušta španjolsku vladu, Ono je pole u pogledu španjolske objektivne i zagovarivanje ova ili one španjolske strane, nego brignom, da španjolsko to ne bude trajno ili prolazno teokrišćeno od Francuskih saveznika u strategijske svrhe protiv Francuske. A to briga je jednaka u Francuskoj kao i u Engleskoj, jer bi prokid veza Gibraltar—Malta ili Toulon—Alger u Ceuti ili na Balearima još toliko lakot protiv vojnikim interesima Engleske kao i Francuske, čiji vojnički interes je potpuno izgrađen upravo posljednjim londonskim sastankom britanskih i francuskih državnika.

Zahtjevi Nijemaca u Poljskoj

Varšavski dopisnik »Manchester Guardian« piše o pojačanoj aktivnosti prvaka njemačke narodne manjine u Poljskoj ovo: »Dok sve ostale narodne manjine u Poljskoj, kao Ukrajinci, Židovi, Bjelorusi, itd. moraju štititi, dotle je njemačka narodna manjina svugdje bućna i izazovna, izvor zabrinutosti, pa čak i međunarodne opasnosti. Nakon nemira u Čehoslovačkoj i Danskoj, njemačka je narodna manjina u Poljskoj, koja je u glavnom nacistička, počela je odavati znakove političkog nemira. Ona je iznijela svoje političke, ekonomske i kulturne zahtjeve. U političkom pogledu ona u prvom redu traži, da se s njemačkom narodnom manjinom postupaju kao s narodnosnom skupinom, sasvim različitim od susjednih manjina, jer ona tvori dio cjelokupnog njemačkog naroda. — Ovaj zahtjev koji je energično formulirala »Jungdeutsche Partei« in Polen« (u stvari nacistički pokret), bio je naravno dosta neodređen. No to je bilo namjerno učinjeno. Poljsko-njemački odnosi u pogledu njemačke i poljske manjine nisu bili dobri, kad je taj zahtjev formuliran.

U tako zvanili »Šest stranačkih teza«, koje je ta stranka formulirala neko vrijeme zatim, kad je atmosfera bila povoljnija, bio je jasnije izložen pravi cilj tog zahtjeva. Dok se priznaje, da je u Poljskoj poljski narod gospodar i da ima pravo izgrađivati svoju državu i kontrolirati je prema svojim potrebama, dotle se u jednoj od tih šest teza veli: »Naš njemački nacionalni život mora biti organiziran jedino u skladu s njemačkim načelima i temeljen na ideološki njemačke nacije. Misli se, da je tvorac ovih teza dr. Wiesner, osnivatelj

i predsjednik »Jungdeutsche Partei« i član poljskog senata. Stilizacija i ciljevi ove teze vrlo slični onima vođe sudetskih Nijemaca Henleina, te nastoje, da ne izazovu bolazan Poljaka. Još su jasniji ciljevi ekonomskih i kulturnih zahtjeva njemačke manjine u Poljskoj. Traži se medju ostalim, da se zadrži u njemačkim rukama što je moguće više zemlje u svakom kraju Poljske, a osobito na zapadu, blizu njemačke ravnice. Veći je dio ove zemlje međutim nekako bio poljski. Ona je došla u ruke Nijemaca, kad je današnja zapadna Poljska bila pod političkim gospodstvom Berlina. Danas poljski Nijemci s pomoću Berlina nastoje uporno zadržati u svojim rukama tu zemlju. Njemačka se omladina u Poljskoj podučava, da sačuva zemlju svojih otaca, te tako formira izvor njemačke krvi u Poljskoj.

Vodi se živa aktivnost na kulturnom polju medju njemačkom manjinom u Poljskoj. Brži su sastavljene statistike govore o uljecaj Nijemaca na razvitak poljskih gradova. U Poljskoj se misli, da njemačka manjina prima iz Berlina za svrhe ove propagande još veću novčanu pomoć, nego za protusemitsku kampanju u Poljskoj. — Nije naravno potrebno naglasiti, da se svi radi po uputama iz Berlina.

Istodobno s organiziranjem poljskih Nijemaca u korist Velike Njemačke, vodi se jaka revizionistička propaganda. Njemačke tvrtke tiskaju na tisuće primjeraka za zapadne Poljske kao samo privremeni teritorij poljske države. Poljska Pomeranija se pak naziva »Zapadna Pruska«. Ove su

zemljopisne karte tako izazovne za Poljake, da je guverner Leszna zatlenio sve one, koje je redarstvo moglo pronaći. Vrši se revizionistička propaganda i na drugi način. Poljska opoziciona štampa objavljuje naravno koliko joj to dopušta cenzura radi njemačko-poljskog novinskog sporazuma, mnoge citate iz njemačkih službenih publikacija, u kojima se pedlira za reviziju na jedan ili na drugi način. Čak poljske novine, koje su inače veoma simpatično raspoložene prema Hitleru, traže od poljske vlade, da suzbija njemačku revizionističku propagandu i da obustavi dok je još vremenoma opasnu aktivnost njemačke manjine u Poljskoj.

Milijun poljskih Nijemaca raštrkano je diljom Poljske. U svim krajevima gdje ima Nijemaca u Poljskoj, vrši se medju tim intenzivna nacistička propaganda. Medju poljske Nijemce dolaze posebni agenti iz Njemačke, da propagiraju nacizam i stvaranje »Velike Njemačke«. Većina poljskih Nijemaca živi u zapadnoj Poljskoj kadkad tek desetak metara daleko od njemačke granice. A ova činjenica čini problem poljskih Nijemaca ozbiljniji. Doduše broj je poljskih Nijemaca mnogo manji nego sudetskih Nijemaca. Uz to je Poljska veleposlat, ina ugovor o prijateljstvu i ugovor o manjinskim s Njemačkom. Na koncu ima 30.000 njemačkih organizatorin katolika u Šleskoj i mnogo tipična njemačkih socialistu u drugim dijelovima Poljske, koji su odlučno protivni nacizmu i pokretu za ujedinjenje poljskih Nijemaca. Ipak su mnogi poljski rođoljublivo osobito u zapadnoj Poljskoj, zabrinuti zbog ovog pokreta medju Nijemcima u Poljskoj.

ZAHTEJVI POLJSKE MANJINE U ČEHOSLOVAČKOJ

Organ poljskih manjina u Čehoslovačkoj »Dienik Poljski« objavljuje zaključak odbora svih poljskih stranaka u Čehoslovačkoj u pogledu zahtjeva poljskih manjina, u kojem se kao preduvjet sporazuma sa čehoslovačkom vladom traži prije svega: 1. vraćanje poljskom stanovništvu čehoslovačkog posjede od 1918; 2. temeljna promjena pravne strukture unutar koje se do sada odvijao život poljskog žiteljsva. Dalje se zahtijeva nacionalna autonomija, ali se određivanje forme te autonomije prepustava privremeno dobroj volji i političkom smislu čehoslovačke vlade. Tu autonomiju mora biti garantirana zakonski i organski i to prvo direktni i odlučni utjecaj poljskog žiteljsva na školsku politiku i socijalnu politiku, drugo, potpuna autonomija kulturnog i nacionalnog života, treće direktni i odlučni utjecaj na privrednu politiku područja u kojem žive poljske manjine. U isto vrijeme se mora garantirati ravnopravnost i sloboda nacionalnog razvoja svih Poljaka u čehoslovačkoj kakodier i izvan teritorija na kojem žive kompaktne poljske manjine.

Zahtjevi Nijemaca u Osijeku

Osijek, 17. maja. — Ovdvašnim gradskom poglavarstvu predane su dvije molbe u kojima Nijemci Donjega i Novoga grada traže, da se u pučkim školama otvore njemačka odjeljenja i u ovom gradu za 42 djece, a u Novom gradu za 45. Molbe su upućene banskoj upravi na odliku. Njemački list »Deutsche Zeitung« piše o jeziku u crkvi i kaže da njemački manjinski rimokatolički vjernici u Osijeku traže da se njihovoj školskoj djelci u narodnim školama vjeronauk predaje na njihovom materinskom jeziku. Jednako traže njemački jezik i u svim crkvenim obredima i bogoslužju.

Mussolini u Trstu

Trst, maja 1938. Potjuje se vest, da pride Mussolini u Trst. Kot najbolji vjerjeten datum se navaja 5. juni.

LETAK SUDETSKIH NIJEMACA

U sudetsko-njemačkom području žiri se sada jedan letak Henlenove stranke, u kojem se zastupa ova teza i procedura rješena sudetsko-njemačkog problema: 1. U prvom razdoblju imala bi čehoslovačka vlada dati njemačkoj manjini kulturnu i upravnu autonomiju, zatim srazmjernu broj činovništva i priznati sudetske Nijemce kao zasebnu narodnost, koja obitava strogo obilježeno područje. 2. U drugom razdoblju imala bi se Čehoslovačka reorganizirati po švicarskom uzoru u saveznu državu. 3. U trećem razdoblju pretvorila bi se Čehoslovačka u posve neutralnu državu, kojoj bi sve velesile priznale neutralnost na osnovu posebnog »neutralitetnog« statuta. Ona bi otkazala sve vojnečke sporazume, dakle i savez sa Sovjetskom unijom.

Bottai u Trstu

Trst, maja 1938. — Jučer jutro je prispio u Trst ministar prosvjete Bottai. — Dočekan je velikim stavljenim. Obavijestio je Trščane da je Duce dozvolio da se osnuje u Trstu fakultet prava i političkih znanosti. U telegramu Mussoliniju javlja Bottai da je Trst primio s oduševljenjem vijest o osnivanju fakulteta s kojim dobiva Trst i dužnost da nastavi sa svojom misijom talijanslava. Još 1948 god. su se trščani počeli boriti za svoj fakultet. Tada su tražili da na tom fakultetu bude i katedra za slovenski jezik. A i kasnije je cijeli trščanski irendentizam imao uvijek kao glavnu parolu traženje da se Trstu dade fakultet. Na svježanoj sjednici u fašističkom domu gdje su bile prisutne sve vlasti, a naročito prosvjetne odraze, je ministar Bottai velik govora. Obračunajući se učiteljima koji služe po selima u Julskoj Krajin, ministar je rekao (Po »Piccolu« od danas): »Drazi drugovi, vi ste dokazali svoju svrsilnu i red koji proizlaze iz vaše stare tradicije. Vi ste najsretniji između svih ljudi talijanske škole, jer ste živjeli kroz toliko godina u školi kao u kakovoj tvrdjavi, i vi nosite u svojoj krvi smisao škole kao vječne borbe bez kraja...« Zatim je najavio da će posjetiti škole po selima. Za taj posjet se vrše u cijeloj Juljskoj Krajinu velike pripreme.

ČEŠKA KNJIGA O NAMA

U Pragu je ovih dana izašla knjiga na 170 strana pod naslovom »Jihoslovan v Italiji« iz pera Josefa Prochazke. Knjiga je opremljena sa 17 slika i geografskom kartom Juljske-Krajine. Iza predgovora dolazi prvo poglavje o zemlji i stanovništvu, u drugom poglavju se prikazuje historija i politički život, treće poglavje nosi naslov: Kulturni život Slovenaca i Hrvata u Juljskoj Krajinu, peto govori o gospodarskoj organizaciji, a naročito je zanimljivo i sigđne poglavje o suradnji obradbeno poljske vođice u suradnji Ceha s nama u Juljskoj Krajinu. Na koncu je vrlo opsežan popis literature, kojom se pisac služio pri pisanju. Sam taj popis literature na šest stranica je malo dijelce za sebe. Nigdje do sada nije na jednom mjestu citirano toliko literature, koja se odnosi na nas i naš kraj kao u ovoj knjizi. U prvom redu se citira statističku literaturu, službenu austrijsku, talijansku i ostalu, a zemljopisnu i povjesnuu dijela je upotrebjeno preko 30; zatim dolazi popis vođice u Juljskoj Krajinu, uglavnom talijanski i njemački; iza toga je literatura o borbama za Juljsku Krajinu, a popis djela koja opisuju sudbina jugosl. manjine u Jul. Krajinu ima tridesetak u raznim jezicima. Od periocičkih publikacija je na prvom mjestu »Istra« od početka svoga izlaženja. Posebno poglavje zauzima češka literatura, knjige i posebni otkisi iz raznih revija, a na koncu je popis revija, koje u glavnom imaju stalnu rubriku o Juljskoj Krajinu, kao na pr. Slovanski Prehied u Pragu u kojem uređujeju u stalnu rubriku prof. Jos. Vuga. Knjiga je ukusno opremljena, pa na taj način i sama oprona knjige privlači čitačelje. Ne treba posebno isticati važnost te knjige, naročito sada pred Sokolskim sletom u Pragu.

OVAJ NAŠ LIST

bori se s mnogim poteškoćama koje su većini čitatelja dobro poznate. Sve te poteškoće mi ne možemo odstraniti, jer ne zavise od nas. Ali izmedju svih tih poteškoća ima jedna koju možemo sami prebroditi, jer zavisi jedino od nas. To su poteškoće materijalne naravi. Ne molimo milostinju, već tražimo jedino to da svaki pretplatnik vrši svoju dužnost plaćajući redovito list. Kada bi svaki pretplatnik izvršio svoju dužnost prema listu, mogli bi se u ovim teškim vremenima mnogo lakše suprotstaviti i ostalim poteškoćama.

